ЕКСПЕРТУ-ПРАКТИКУ

УДК 616-06:616-079.66:122:167.7

СИСТЕМНА КОНСТРУКЦІЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ – МЕТОДОЛОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНУ

©Мішалов В. Д. [1], Воронов В. Т.[2], Костенко Є. Я. [3], Войченко В. В. [4], Чихман Я. В.[1]

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика [1]
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова [2]
Ужгородський національний університет[3]
ОКЗ «Бюро судово-медичної експертизи Дніпропетровської ОДА» [4]

Резюме. В роботі висвітлені аспекти аналізу причинно-наслідкових зв'язків, що представляє професійні завдання судово-медичної експертизи і криміналістики. Показана необхідність уточнення логіко-філософських понять щодо осмислення практичного експертного матеріалу для об'єктивізації судово-медичної експертної діяльності та криміналістичної характеристики злочину. Розкрито на прикладах з експертної практики методологічно хибні тлумачення причин ПСС в травматичних процесах, досліджуваних судово-медичними експертами, а також спірні оцінки криміналістами подій і об'єктів криміналістичної характеристики злочину. Доведено єдність, зв'язаність атрибутів буття, як і онтологічних категорій причинності, обумовленості, взаємодії в процесі судово-медичної діагностики ПСС в однозвеньевих і багатоланкових ланцюгах моделей детермінацій. Показані концептуальні відмінності і, разом з тим, органічну єдність понять причини і умов, а також матеріальна спадкоємність між причинні фактори і наслідком в єдиній причинного детермінації. Надане пояснення відмінностей структурної та еволюційної моделей детермінованих зв'язків, а також формуванню моделі системи повної причини в причинно-наслідкових зв'язках травматичного процесу. Рекомендовані кількісні інформаційні оцінки подій і об'єктів криміналістичної характеристики злочину, як раціональне доповнення кореляційного аналізу в криміналістичних дослідженнях.

Ключові слова: судово-медична експертиза, причинно-наслідкові зв'язки, криміналістична характеристика злочину.

ВСТУП. Необхідною передумовою конструктивної роботи в судово-медичній експертизі, як і криміналістиці, є науковий підхід на основі тематичного і предметного використання системи сучасних медичних і філософських знань. Причинний зв'язок (причинна детермінація) існує в природі об'єктивно, не зводиться до логіки причинності, однак може бути проаналізований за допомогою логіко-ретроспективного причинно-системного моделювання. Доведено, що як у фундаментальних, так і прикладних науках, включаючи судову медицину, криміналістику, необхідний логічний, науково обґрунтований аналіз каузальних (причинних) відносин. Такий аналіз може бути коректно здійснений виключно на методологічній основі філософії каузального детермінізму з використанням сучасних концепцій системного підходу, синергетики, інформаційного аналізу. Вирішення проблем причинності в судовій медицині та криміналістиці пов'язане з необхідністю переходу від філософського розуміння причинно-наслідкових зв'язків до трактування останніх в прикладному відношенні, уточнення логічних понять стосовно осмислення практичного експертного матеріалу [1, 2].

Причинність, причинно-наслідковий зв'язок досліджується у філософії як окремий випадок загальної детермінації, а саме як каузальна детермінація. Разом з цим, причинність, як відомо, має всеохоплюючий характер і тому є центральною, головною стороною детермінації. Постулат принципу каузального детермінізму: всяке явище причинно обумовлене у будь-який час.

Конкретні події, процеси, фактори, як одноякісні цілісні явища буття, у філософському аспекті виступають, образно кажучи, матеріальними носіями абстрактних онтологічних категорій умов, причин, приводів, станів. *Причинність трактують як генетичний зв'язок явищ, в якому одне явище – причина, за наявності певних умов, виробляє, породжує інше явище – наслідок* [3, 4]. Якщо зміст в контексті даної формули обмежити, то позначиться монокаузальне уявлення про *причину як про явище, що породжує, обумовлює появу іншого явища*. Таке визначення причини нерідко доводиться в філософській та спеціально-прикладній літературі без урахування органічного зв'язку атрибутів причинності, обумовленості та взаємодії [2]. Наприклад, мається на увазі, що перелом довгої трубчастої кістки є причиною виникнення жирової емболії (наслідок); або ушкодження магістральних судин кінцівки є причиною гіповолемічного шоку (наслідок). Такі формулювання, при всій їх приступності, звичності, на наш погляд, не можуть бути науково коректними, так як не розкривають суттєвих основ, джерел причини.

Подібні визначення причини є однобічними, спрощеними. Тези в їх обмеженому трактуванні, як відомо, були вихідними в тлумаченні причин представниками метафізичного, механістичного матеріалізму 17 – 18 ст.

Вище підкреслено, що причинність позначає матеріальний атрибут в бутті, але, разом з цим, *абстрактну онтологічну категорію* в гносеологічному розумінні. Найважливішим науковим досягненням діалектичного дослідження причинності було розкриття філософами (Г. В. Ф. Гегель та ін.) джерела причини через *взаємодію* причинних факторів. До таких причинних факторів відносяться, наприклад, етіологічні і патогенетичні об'єкти і процеси зовнішнього середовища і організму [10]. Так, при каузальному аналізі вище наведеного першого прикладу підставою, джерелом причини виступає *взаємодія* жирової тканині кінцівки (причинній фактор 1) з кровоносним руслом діафіза кістки (причинній фактор 2) і, як результат (наслідок), занесення жирових клітин в загальну кровоносну мережу – жирова емболія. В другом прикладі взаємодія (причина) гиповолемії кровоносного русла (причинний фактор 1) і реакції на цей процес з боку нервової та гуморальної систем (причинний фактор 2) утворює гиповолемічний шок (наслідок). Даний аналіз відображений стислою схемою одноланкової детермінації, більш ретельний, ємкий аналіз можливий при використанні багатоланкового уявлення.

В сучасній філософії загально визнано, що явище, яке виявляється через чуттєве сприйняття предметів, завжди перебуває в органічній єдності з його сутністю. Тому насправді причинно-наслідковий зв'язок властивий не лише зовнішнім сторонам предмета, що чуттєво сприймається, не лише царині явищ, але і внутрішнім, необхідним його сторонам – області сутності, охоплюючи взаємостосунки внутрішнього і зовнішнього, сутності і явища. Якщо виходити із спрощеного визначення причини як явища, що породжує інше явище, а наслідку – як явища, що породжується попереднім, неминуче заперечення існування внутрішніх причин, а, отже, і причинно-наслідкового зв'язку між внутрішніми і зовнішніми сторонами, факторами, тими або іншими предметами навколишнього світу, між сутністю і явищем.

Причини і наслідки, як поняття онтологічного порядку, відображують зв'язки між предметами на всіх рівнях, а не тільки на рівні зв'язків між явищами. Г. І. Царегородцев, В. Г. Єрохін оцінюють «механистическое» ототожнення явищ дійсності з філософськими категоріями причини і наслідку як «вульгарную онтологизацию» [5].

Частіше таке ототожнення не має принципового характеру і обумовлене бажанням авторів спростити виклад думки, зробити його доступнішим для сприйняття. Науково аналізуючи причинність між конкретними явищами, що виявляються через чуттєве сприйняття, слід враховувати вказане формальне спрощення, критично обмовляючи і, за необхідності, – усуваючи. Аналіз логічного співвідношення між філософської категорією причини, з одного боку, та носіями наслідку – явищами, що сприймаються, як цілісні, з іншого боку, дає деякі підстави для класифікації і систематизації каузальних зв'язків [6, 7, 8].

У рамках концепції каузального детермінізму історично вироблені різні моделі взаємозв'язку понять, що залучаються для пояснення та аналізу причинно-наслідкових зв'язків. Зокрема, широкого розповсюдження набули модель причинності, що спирається на поняття «взаємодія» (структурна, діалектична), і модель причинності, що випливає з часового підходу (еволюційна).

Г. В. Ф. Гегель звернув серйозну увагу на той безперечний факт, що всі існуючі процеси двосторонні – вони ґрунтуються, щонайменше, на дії і протидії, і дійсною причиною речей є взаємодія. «Ближайшим образом, – підкреслював філософ, – взаимодействие представляется взаимной причинностью предположенных, обусловливающих друг друга субстанций; каждая есть относительно другой и активная и пассивная субстанция» [9]. Дійсно, як зауважував І. В. Давидовський, «причинность – это не отдельно взятая вещь; это всегда процесс, о т н о ш е н и е вещей на реальных основах их взаимодействия» [10]. Взаємодія універсальна і складає основу і джерело причинно-наслідкових відносин.

Наведені положення лежать в основі так званої структурної моделі причинності. У рамках вказаної моделі причину належить визначати як взаємодію між двома або декількома тілами або елементами, сторонами одного і того ж тіла, а наслідок – як об'єкти або зміни, що з'являються в тілах або елементах, сторонах в результаті взаємодії причинних факторів. З цих позицій, наприклад, причиною розжарювання нитки електричної лампочки (наслідок) є не електричний струм, що через неї проходить, а взаємодія електричного струму (причинний фактор 1) за певних умов з речовиною, з якої виготовлена нитка (причинній фактор 2); причиною туберкульозу (наслідок) є не самі по собі специфічні мікобактерії (причинній фактор 1), а їх взаємодія з тканинами організму (причинній фактор 2) і т.д. При цьому зміна стану будь-якого одного із причинних об'єктів (факторів), що взаємодіють, розглядається як частковий наслідок причини-взаємодії, а зміна станів всіх об'єктів в їх сукупності утворює повний наслідок.

Сутністю причинності є більш або менш складний, закономірний необхідний процес спричинення, що спливає в часі, тобто породження у взаємодії одного іншим, активне утворювання причиною наслідку. Цим причинність принципово відрізняється від різного роду постійних асоціацій, правильних регулярностей, функціональних залежностей, різних кореляцій та інших форм зв'язків. У цьому розумінні причинність асиметрична: вона є зв'язком між тим, що вже є, і тим, що ним породжується. Суттєва особливість причинності в тому, що зв'язок причини і наслідку є суворо необхідним і незворотний. Якщо є причина і наявні відповідні умови, наслідок виникає неминуче. Як саме буде діяти причина, залежить не тільки від природи самої причини,

але і від характеру умов, за яких розгортається взаємодія. Умови – це ті незалежні від причини компоненти, сторони подій, процесів, факторів, які, органічно з'єднуючись з причиною, утворюють причинний комплекс, що породжує на дійсність, ув'язнену у взаємодіючих предметах, реальну можливість наслідку. Комплекс причинних та умовних детермінантів формує систему повної причини.

Визнаючи важливість пізнання причинно-наслідкового відношення, як взаємодії речей, багато учених – філософи, патологи, юристи підкреслюють певну обмеженість можливостей аналізу зв'язку тільки лише в рамках структурної моделі причинності. Причинний ланцюг, коли він аналізується ретроспективно або конструюється як прогноз, у випадках простих лінійних нерозгалужених зв'язків порівняно легко пояснюється і піддається аналізу у поняттях структурної моделі.

Однак в реальній юридичній та експертній практиці доводиться мати справу із складними причинними сітками, коли застосування структурної моделі робить аналіз громіздким, а інколи технічно і теоретично неможливим. Крім того, наукового дослідника, судового експерта часто цікавить не стільки внутрішній механізм причинно-наслідкових зв'язків, скільки зв'язок причини з віддаленим в часі наслідком. У подібних випадках осмислення внутрішніх процесів причинної взаємодії виявляється практично надлишковим. Сказане пояснює широке застосування для аналізу причинно-наслідкових зв'язків, як у філософії, так і в інших галузях знань, в експертній практиці еволюційної моделі причинності [2, 3, 4, 5, 8, 11].

В еволюційному описі причинно-наслідкових відносин категорії «причина» і «наслідок» змінюються порівняно з такими ж поняттями у структурній моделі причинності. Помічено, що «если в структурной модели взаимодействие выступает истинной causa finalis – конечной причиной, то в эволюционной – действующей причиной (causa active) становится явление или событие» [12]. У еволюційній моделі причинно-наслідкова детермінація виявляється як особливий випадок зв'язку обумовленості, а причина, відповідно, – з числа необхідних достатніх умов. Слід сказати, що всяка причина є необхідною умовою реалізації причинного зв'язку, але не всяка необхідна умова являє собою причину [13].

Використовуючи еволюційну модель причинності, повною мірою потрібно врахувати такі властивості причини, як необхідність спричинення, активну продуктивність по відношенню до наслідку, а також якісне визначення причиною сутності породжуваного наслідку. Якісна визначеність наслідку, як вважають Г. І. Царегородцев, С. В. Петров [14], ставить його у виключний зв'язок тільки з одною в низці умов, що є власне причиною. Іншою важливою ідентифікуючою властивістю причинно-наслідкових ланцюгів при використанні для їх аналізу еволюційної моделі є транзитивність, яка дозволяє зв'язати причинно-віддалені один від одного явища, події, процеси.

Розглянемо об'єкти, що відбувають події одну за одною у часі: «гострий предмет», «стінка магістральної судини», «наскрізне ушкодження стінки судини», «гостра крововтрата», «геморагічний колапс». Виходячи з положень структурної моделі причинності, в першій причинній ланці причина виявляється як взаємодія гострого предмета (причинний фактор) і стінки судини (причинний фактор). Аналіз даної парної нерозгалуженої причинної ланки порівняно нескладний. Взаємодія – причина названих факторів активно породжує наслідок, яким виступає наступне в часі матеріальне явище – наскрізне ушкодження стінки судини. Але вже наступна парна ланка ланцюга «наскрізне ушкодження стінки судини – гостра крововтрата» для аналізу причинного статусу зв'язку видається значно складнішою, тому що передбачає, окрім існування головного напряму причинно-наслідкового зв'язку, також можливість розгалуження, перетину причинно-наслідкових ланцюгів. Ця складність визначає доцільність використання для правил аналізу еволюційної моделі причинності. Виділяючи у ланки причинного ланцюга необхідну умову, дослідник, судово-медичний експерт, абстрагується від впливу таких факторів, як локалізація судини, можливість природного тампонування пошкодженої судини та ін., відносячи їх до сукупності інших умов комплексу детермінантів, що не необхідні стосовно наслідку в даному контексті причинного зв'язку. У наступній парній ланці причинного ланцюга наскрізне ушкодження стінки артерії, як наслідок по відношенню до передуючого поранення стінки магістральної судини гострим предметом, втрачає в часі свій статус наслідку і являє собою серед інших умов-детермінантів вже статус причинного фактору відносно наступного процесу-наслідку – гострої крововтрати. З метою ідентифікації причинно-наслідкового зв'язку наступної парної ланки між гострою крововтратою і геморагічним колапсом експерту належить знову оновлювати повну причинну сітку, відсікаючи та ігноруючи ланцюги, несуттєві з погляду цільових настанов конкретного експертного дослідження. Відсічені причинні гілки замінюють сукупністю супутніх умов, до яких, зокрема, належать швидкість і об'єм крововтрати, індивідуальні особливості реагування організму на втрату крові й ін. Гостра крововтрата як носій наслідку передуючого наскрізного ушкодження стінки артерії в свою чергу виступає причинним фактором відносно геморагічного шоку – наслідку.

У даний час існує загально прийняте визначення терміну «криміналістична характеристика злочину» (КХЗ) – це система даних про криміналістичні значимі ознаки певного виду або групи злочинів, які мають закономірні зв'язки між ними, і які мають мету створення та перевірки криміналістичних версій [15]. Значення КХЗ передусім полягає в тому, що на початковому етапі розслідування злочинів, коли існує певний дефіцит інформації, за рахунок стійких кореляційних зв'язків між різними елементами КХЗ є можливість розгляду но-

вих версій щодо невстановлених обставин. Відносно структурних елементів КХЗ, то в роботах різних авторів їх кількість різна: згідно даних В. А. Гамзи – їх 17 [16], за даними І. І. Рубцова – 16 [17], а С. І. Коновалова – 19 [18]. Однак, слід відмітити, що всі ці елементи відносяться до особистості як злочинця, так і потерпілого, способів підготовки, здійснення та приховування злочину, суб'єктивної сторони злочину тощо. Щодо наявності певної кореляційної залежності між елементами КХЗ, той же С.І. Коновалов ставить під сумнів існування такої, посилаючись на те, що вірогідний характер дій людини відображається не в закономірностях, а в тенденціях, які не можуть вимірюватись системою кореляційної залежності [19].

Зрозуміло, що до елементів КХЗ більшістю криміналістів не були віднесені ознаки, які є більш притаманними для судово-медичної експертизи, а якщо і були спроби це здійснити, то розмежування цих ознак та кореляція їх з іншими елементами КХЗ були, на нашу думку, недостатньо досконалими. Так, зокрема, Крашенінникова Н.М. [20] з посиланням на роботи інших криміналістів (Л. Г. Відонов, Л. Я. Соя-Серко, В. Ю. Толстолуцький), приводить приклад встановлення кореляційних зв'язків між віком і статтю злочинця та кількістю спричинених ним ушкоджень. Незважаючи на невідповідність показників відсоткових значень один одному в даній статті, можна констатувати, що спеціалістом було проаналізовано 280 випадків злочинів, в яких злочинцем використовувався гострий предмет. При цьому розподіл злочинців чоловічої статі за віком був здійснений лише на 2 групи: 14-23 років та 24-65 років. Розподіл злочинців жіночої статі за віком взагалі не був здійснений, а розподіл за кількістю спричинення ушкоджень був здійснений на 3 групи: одне ушкодження, 2-3 ушкодження, 4-10 ушкоджень. Починаючи з 2011 року В. В. Зосіменком також були здійснені спроби проведення аналізу випадків вбивств з використанням гострих предметів у м. Києві як основи для обґрунтування криміналістичної характеристики злочину [22-25]. На наш погляд, дослідження кореляційної залежності між матеріальними елементами злочину виправдане завданнями роботи, але може бути доцільно доповнене використанням на тих же спостереженнях інформаційним аналізом (Науменко В. Г., Воронов В. Т., 1986).

Логічна властивість транзитивності детермінованих і, в тому числі причинно-наслідкових відношень, випливає з просторово-часової безперервності залежності, а також із фундаментальної властивості самого процесу причинності – переносу речовини, енергії та інформації між причинними факторами, котрі трансформуються в об'єкти наслідку. Властивість транзитивності дозволяє зробити висновок, що коли наскрізне поранення стінки судини перебуває в причинному зв'язку із гострою крововтратою, а крововтрата, у свою чергу, стоїть в причинному відношенні з геморагічним колапсом, то і поранення стінки судини необхідно пов'язане з геморагічним колапсом. При співставленні причинних факторів і наслідку виявляємо, на підтвердження транзитивності, що наскрізне поранення стінки судини, як носій причини, якісно визначає сутність транзитних об'єктів – гостру крововтрату і далі геморагічний колапс – за ознаками реалізації спільного для даних явищ механізму втрати циркулюючої крові через пошкоджену стінку магістральної судини та відповідної реакції організму. У наведеному прикладі ланцюгу детермінацій у кожної ланки еволюційної моделі верифікується система повної причини, як достатній комплекс необхідних та зовнішніх умов-детермінантів [8].

ВИСНОВКИ

1. Комплексування базових положень каузального детермінізму, що належать до методологічних аспектів аналізу причинно-наслідкових зв'язків, видається необхідним початковим етапом операцій моделювання судово-медичних та криміналістичних причинних ланцюгів. Навпаки, стихійне і безсистемне користування понятійно-категорійним апаратом при аналізі причинно-наслідкових зв'язків призводить до принципових помилок, прикладом яких може бути ототожнення явищ дійсності з філософськими категоріями причин та умов.

2. Подальша розробка питань каузального детермінізму стосовно аналізу і конструкції судово-медичних та криміналістичних причинно-наслідкових зв'язків доцільна з використанням як структурної, так і еволюційної моделі причинності, у залежності від цільових настанов професійного аналізу. При цьому, доцільним є отримання кількісних діагностичних оцінок досліджуваних детермінантів шляхом використання кореляційного та інформаційного статистичного аналізу. Такий підхід, як показують наукові дослідження у напрямку систематизації судово-медичних причинно-наслідкових зв'язків, розширює можливості аналізу причинності і має практичну значущість, у тому числі, при обґрунтуванні критеріїв судово-медичної діагностики подій та криміналістичній характеристиці злочину.

Література

1. **Воронов В.Т.** Каузальна детермінація і логічна конструкція судово-медичних причинно-наслідкових зв'язків/ В.Т. Воронов, С.В. Черкасов, Г.О. Легін//Укр. судово-медичний вісник. – 2006. - №19(2). – С. 34-38.
2. **Солохин А.А**., Свешников В.А., Дедюева Е.Ю., Сахно А.В. Причинно-следственные связи в судебно-медицинской экспертизе и их логический анализ. – М.: ЦОЛИУВ, 1986. – 25 с.
3. **Философская** энциклопедия. Т. 4. Причинность. – М.: Советская энциклопедия, 1967. – С. 370.
4. **Большая** медицинская энциклопедия. Т. 21. Причинность. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – С. 207.

5. **Царегородцев Г.И.**, Ерохин В.Р. Диалектический материализм и теоретические основы медицины. – М.: Медицина, 1986. – 288 с.
6. **Воронов В.Т**. Методологічні аспекти каузальності в судово–медичному відношенні // Вісник Вінницького державного медичного університету, Вінниця, 1998, 2. – С. 298–299.
7. **Воронов В.Т.,** Воронова О.А., Гунас Л.В. Методологические вопросы каузальности в судебно-медицинском отношении // Материалы IV международного конгресса по интегративной антропологии. – СПб, 2002. – С.63-65.
8. **Воронов В.Т**. Судебно-медицинская конструкция причинно-следственных связей в аспектах каузальной детерминации // Biomedical and Biosocial Anthropology. – Вінниця, 2006. – №. 6 . – С. 219-227.
9. **Гегель Г. В. Ф**. Сочинения в 14 т. – М.-Л., 1929-1959. – Т.5. – С. 691.
10. **Давыдовский И.В.** Общая патология человека. – М.: Медицина, 1969. – 612 с.
11. **Сачков Ю.В**. Эволюция учения о причинности // Вопросы философии. – 2003. – № 4. – С. 101–118.
12. **Кулигин В.А.,** Кулигина Г.А**.**, Корнева М.В. Физика и философия физики. Деп. в ВИНИТИ 26.03.2001 №729 – Воронеж, 2001. – УДК 530.12.
13. **Хрусталев Ю.М.,** Царегородцев Г.И. Философия науки и медицины. – М.: ГЭОТАР – Медиа, 2005. – 512
14. **Царегородцев Г.И.,** Петров С.В. Проблема причинности в современной медицине. – М.: Медицина, 1972. – 224 с.
15. **Балугина Т.С**. Криминалистика. Общие положения методики расследования преступлений /Т.С. Балугина.- Лекции. КубГУ 2002-2003 г.
16. **Гамза В.А**. Криминалистическая характеристика преступлений: сущность структура и содержание / В.А. Гамза // Сборник научных трудов. Выпуск второй. - М., 2001. - С. 7.
17. **Рубцов И.И**. Криминалистическая характеристика преступлений как элемент частных методик расследования. СПб., 2001. - С. 73.
18. **Коновалов С.И.** Теоретико-методологические основы криминалистики: современное состояние и проблемы развития. - Волгоград, 2001.- С. 101.
19. **Крашенинникова Н. М**. Корреляционные связи в криминалистической характеристике преступления. / Н. М. Крашенинникова //Нижегородский Государственный Университет им. Н.И. Лобачевского. – 2007. – С. 54-75.
20. **Зосіменко В.В**. Аналіз випадків вбивств з використанням гострих предметів у м. Києві як основи для обґрунтування криміналістичної характеристики злочину/В.В. Зосіменко//Судово-медична експертиза. – 2011. - №3. – С. 16-20.
21. **Зосіменко В.В**. Статистичне моделювання ознак, які індивідуалізують особу за наслідками її агресивних дій з використанням гострих предметів /В. В. Зосіменко // Судово-медична експертиза. – 2014. - №2. – С. 23-30.
22. **Зосіменко В.В.** Встановлення статистичних зв'язків між показниками криміналістичної характеристики злочину, які встановлені при аналізі випадків вбивств із застосуванням гострих предметів/В. В. Зосіменко// Міжвідомчий науково-методичний збірник «Криминалистика и судебная експертиза». - К., 2014. – Вип. 59. – С. 452-459.
23. **Зосіменко В.В.** Кластеризація як метод оптимального поділу на зіставні групи злочину із використанням гострих предметів/В. В. Зосіменко// Патологія, 2015. - №2 (34). – С. 106-109.
24. **Зосіменко В.В**. Гіпотетико-індуктивний метод як основа інформаційно-навчальної експертної системи у випадках смерті від поранень гострими предметами/ В. В. Зосіменко, А. Ю. Зольнікова // Судово-медична експертиза. – 2016. - №1. – С. 12-20.
25. **Зосіменко В. В**. Судово-медичний напрямок у визначенні кореляційних зв'язків в криміналістичній характеристиці злочину/В. В. Зосіменко// Матер. VII міжнар. конгресу з інтегративної антропології 17-18 жовтня 2013 р. - Вінниця - 2013. – С. 53-54.

SYSTEM DESIGN OF CAUSALITY - THE METHODOLOGICAL PREMISE OF OBJECTIFICATION FORENSIC EXPERT ACTIVITY AND CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CRIME

Mishalov V., Voronov V., E. Kostenko, V. Voichenko, Ya. Chykhman

Summary. The paper highlights aspects of the analysis of causality, which is professional tasks forensics and criminology. The necessity of clarifying logical and philosophical concepts about practical understanding of expert material objectification forensic expert and forensic characteristics of crimes. Exposed to examples of expert practice methodologically incorrect interpretation causes in traumatic processes studied forensic experts and criminologists controversial assessment of events and objects criminological characteristics of crime. Proved unity, connectivity attributes existence as ontological categories of causality, conditionality, cooperation in the forensic diagnosis of in odnozvenevyh and multilink chain models determinations. Showing conceptual differences and at the same time, the organic unity of the concepts of causes and conditions, and financial continuity between causal factors and result in a single causal determination. Rendered explain differences in structural and evolutionary models of deterministic relations and the formation of a complete model of reason in the causation traumatic process. Featured quantitative evaluation of news events and objects criminological characteristics of crime as rational supplement correlation analysis in forensic studies.

Keywords: forensic examination, cause and effect, criminological characteristics of crime.

СИСТЕМНАЯ КОНСТРУКЦИЯ ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕННЫХ СВЯЗЕЙ – МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ПРЕДПОСЫЛКА ОБЪЕКТИВИЗАЦИИ СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКОЙ ЭКСПЕРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Мишалов В.Д., Воронов В.Т., Костенко Е.Я., Войченко В.В., Чихман Я.В.

Резюме. В работе высвечены аспекты анализа причинно-следственных связей (ПСС), представляющего профессиональные задания судебно-медицинской экспертизы и криминалистики. Показана необходимость уточнения логико-философских понятий в отношении осмысления практического экспертного материала для объективизации судебно-медицинской экспертной деятельности и криминалистической характеристики преступления (КХП). Раскрыты на примерах из экспертной практики методологически ошибочные толкования причин ПСС в травматических процессах, исследуемых судебно-медицинскими экспертами, а также спорные оценки криминалистами событий и объектов КХП. Доказано единство, связанность атрибутов бытия, как и онтологических категорий причинности, обусловленности, взаимодействия в процессе судебно-медицинской диагностики ПСС в однозвеньевых и многозвеньевых цепях моделей детерминаций. Показаны концептуальные различия и, вместе с тем, органическое единство понятий причины и условий, а также материальная преемственность между причинними факторами и следствием в единой причинной детерминации. Дано объяснение различиям структурной и эволюционной моделей детерминированных связей, а также формированию модели системы полной причины в ПСС травматического процесса.

Ключевые слова: судебно-медицинская экспертиза, причинно-следственная связь, криминалистическая характеристика преступления.

УДК 616 – 001.4/.6 – 036.88 – 079.6

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО МЕХАНІЗМУ ВИНИКНЕННЯ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ ПРИ ЗІТКНЕННІ ПІШОХОДА З БІЧНОЮ ЧАСТИНОЮ РУХОМОГО АВТОМОБІЛЯ (ТАНГЕНЦІЙНЕ ЗІТКНЕННЯ)

©О. І. Стецюк

Тернопільське обласне бюро судово-медичної експертизи

ВСТУП. У сучасній практиці розслідування кримінальних справ за фактами дорожньо-транспортних пригод призначення і виробництво комплексних судово-медичних і транспортно-трасологічних експертиз (досліджень) стало набувати все більш поширеного характеру. Так, за результатами досліджень П.В. Плевинскис [1], з 500 і більше експертиз, проведених протягом року відділом комісійних експертиз Одеського обласного бюро судово-медичної експертизи (СМЕ), близько 15% займають комплексні експертизи по зазначеній категорії справ. При цьому, більшість комплексних експертиз даної категорії призначається у випадках наїзду транспортних засобів на пішоходів. Як свідчать літературні джерела, цей вид травми зустрічається досить часто і становить від 32 до 70 % усіх автомобільних травм зі смертельним виходом.

У вказаних випадках перед експертами постають типові питання щодо: - взаєморозташування транспортного засобу і тіла потерпілого в момент їх первинного контактування, в який бік і частину тіла припав первинний удар транспортним засобом; - між якими частинами транспортного засобу і тіла пішохода стався первинний контакт, які ушкодження при цьому виникли на тілі пішохода і на транспортному засобі; - який механізм подальшого контактування між автомобілем та пішоходом, які ушкодження при цьому виникли на тілі пішохода і транспортному засобі [2-4].

На сьогодні в Україні є шляхи вирішення деяких типових труднощів при проведенні одноосібних судово-медичних експертиз у випадках наїзду автомобіля на пішохода зі смертельним виходом [5,6]. Однак, нижче нами наведені випадки із власної практики, які засвідчують аспекти розв'зання проблемних питання щодо механізму виникнення тілесних ушкоджень при зіткненні пішохода з бічною частиною рухомого автомобіля (тангенційне зіткнення).

Метою дослідження було вирішення деяких проблемних питань щодо механізму виникнення тілесних ушкоджень при зіткненні пішохода з бічною частиною рухомого автомобіля (тангенційне зіткнення).

Матеріалом досліджень були архівні матеріали Тернопільського обласного бюро судово-медичної експертизи за період 2003-2015 р.р. В роботі були використані стандартні методи варіаційної статистики.